

СЕКЦІЯ 3. МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ МЕТОДИК У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІЗНИХ РІВНІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Піддячий М. І.

*головний науковий співробітник відділу профільного навчання,
Інститут педагогіки НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної Слов'янської Академії освіти
імені Яна-Амоса Коменського
м. Київ*

СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Функціонування в Україні олігархічної моделі соціально-економічного розвитку має негативні наслідки. Одним із них є відсутність достатніх ресурсів для реалізації системних розробок у напрямі зміцнення здоров'я молодого покоління та їх своєчасної соціалізації, підкріпленої всіма необхідними видами ресурсів. Таке відношення до молодого покоління призводить до більш тяжких наслідків – зменшення тривалості життя людини на наступних вікових етапах. Станом на 2012 рік середня тривалість життя в Україні складає 66,1 років для чоловіків і 76 років для жінок, що є низьким рівнем у порівнянні з середнім європейським показником (72,5 та 80 відповідно) [2, с. 8].

Зміцнення здоров'я молоді має стати ключовим питанням у суспільстві адже воно є показником цивілізованості держави та відображає перспективність її соціально-економічного розвитку і є головним критерієм доцільності й ефективності життєдіяльності та перспектив розвитку [4, с. 44]. Разом з тим, в Україні спостерігається тенденція погіршення здоров'я населення, що зумовлено збідненням значної його частини. Однією із умов забезпечення динаміки формування здоров'я є усвідомлення старшокласниками обраного переліку понятійно-термінологічних визначень: відчуття; генетика; генетична інформація; генетичний код; духовний розвиток особистості; інтелект; компетентнісний підхід; компетентність; мислення; мозок; нейрон; нейронаука; пам'ять; підсвідомість; почуття; психіка; психолінгвістика; розум; свідомість; психологічна діяльність; складові психологічної сфери; теорії свідомості; центральна нервова система тощо.

Фактори, які впливають на стан здоров'я старшокласників: 1) погіршення екологічної ситуації; 2) розповсюдження здоров'яруйнівних стереотипів поведінки; 3) зниження доступності до якісних медичних послуг; 4) здоров'явитратність сучасної системи освіти [7, с. 102]. Особливої уваги

потребує здоров'я школярів оскільки: 1) лише 5 % випускників шкіл є практично здоровими; 2) 40 % хронічно хворі; 3) 50 % мають морфо-функціональні відхилення; 4) біля 80 % страждають на різні нервово-психічні розлади; 5) лише 5 % юнаків допризовного віку не мають медичних протипоказань до проходження військової служби. У зв'язку з цим: проблема вивчення механізмів покращення здоров'я та шляхів його збереження є актуальною; розуміння суті здоров'я (фізичного, психологічного, соціального й духовного) дозволить виявити філософські, культурологічні, медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціально-професійні аспекти його формування [1, с. 3].

На сучасному етапі спостерігається відхід на другий план процесу гармонізації психологічної сфери старшокласників засобом організації їх здорового способу життя. Її формування віддається на відкуп самоорганізації, а також родині з її різними можливостями ресурсного та розумового характеру [9, с. 104]. Разом з цим, здоров'ярозвиваючими розробками мають займатися відповідні суспільні інституції з потужною науковою та експериментальною базою, які забезпечуючи розвиток особистості, покращуватимуть психофізіологічні показники й працездатність у напрямі вироблення суспільно значущого продукту праці. У цьому процесі важливим є рівень сформованості ключових компетентностей, який забезпечує успішність життя та результативність праці особистості [8, с. 101].

Розвиток особистості та гармонізація її психологічної сфери забезпечується родиною, суспільними інституціями, а на «зрілих» вікових етапах і нею самою. Здійснюється це на основі: розробок відображених у законодавчих та організаційних заходах суспільного та безпекового характеру; розробленням особистісної стратегії розвитку на вікових етапах [5, с. 7].

До комплексу законодавчих та організаційних заходів національної безпеки України, які прямо чи опосередковано впливають на здоровий спосіб життя особистості відносяться: захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий їх розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам; охорона здоров'я, освіта та наука, науково-технічна та інноваційна політика; культурний розвиток населення; соціальна політика; захист екології та довкілля тощо. Разом з тим, пріоритетами національних інтересів є розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення. Забезпечується це шляхом накопичення ресурсів засобом компетентної продуктивної праці відповідних груп продуктивних сил України [10, с. 108].

У статті 12 повної загальної середньої освіти (Закону України «Про освіту») фрагментарно закладені елементи концепції здорового способу життя. А

саме: 1) метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності; 2) досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Орієнтири організації здорового способу життя старшокласників відображені і в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти де наголошується на розвитку здоров'язбережувальної компетентності. У зв'язку з цим, вирішення завдань покращення здоров'я старшокласників має відбуватися за рахунок: поглиблення знань про власне здоров'я та здоровий спосіб життя, фізичний розвиток, безпечну поведінку, фізичну культуру, взаємозв'язок організму з навколишнім природним середовищем; формування знання про здоровий і безпечний спосіб життя; підвищення рівня рухової активності; удосконалення життєво необхідних умінь та навичок, вміння використовувати їх у навчальній та повсякденній діяльності; створення мотивації щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, занять фізичною культурою, вдосконалення фізичної, соціальної, психічної і духовної складових здоров'я; розширення функціональних можливостей організму шляхом цілеспрямованого розвитку природних здібностей, основних фізичних якостей; підготовки до забезпечення власної безпеки та безпеки інших у надзвичайних ситуаціях.

Вирішення окресленої проблеми знаходиться у межах розуміння сутності старшокласника, наявності природних ресурсів для формування його життєдайної енергії природнього характеру та її раціональному використанні у житті. Розвиток старшокласників відбувається на підґрунті здорового способу життя і є вічною проблемою, оскільки в процесі його еволюції відбувається зміна станів природного, особистісного та суспільного характеру [11, с. 270]. На ряду з прогнозованими змінами в природі та людині відбуваються й не прогнозовані, а значить структурування завдань, які потрібно вирішувати, знаходяться у різних вимірах: 1) соціум; 2) впливу людини на природу; 3) способів пізнання світу та себе [3, с. 43].

У цьому контексті перед територіальними освітніми інституціями системи загальної середньої освіти постає завдання створення культури та цивілізації шляхом проектування нової реальності, яка забезпечуватиме поступ в умовах конкурентного швидкозмінного середовища. Зазначимо, що процес проектування та системного коригування поліваріантних концепцій розвитку старшокласників у гармонії з територіальної громадою та природою ускладнюється устроєм їх внутрішнього світу, структуруванням громади з

певними характерними для них відносинами та сукупностями зв'язків та форм природи [6, с. 33].

У особистісному плані старшокласники мають навчитися розробляти індивідуальний план розвитку на основі знань про: особливості роботи внутрішніх органів; загальні принципи та рекомендовані схеми харчування, яке складається із лужних та кислотних продуктів; комплекс допустимих психофізіологічних навантажень, які забезпечують динаміку неперервного розвитку; комплекс оздоровчо-профілактичних заходів з метою підтримки основних показників роботи організму у визначених медициною межах тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с.
2. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015-2020 років. URL: <https://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf>
3. Піддячий В.М. Мотивація до здійснення професійного саморозвитку майбутнього вчителя. *Education and pedagogical sciences (Освіта та педагогічна наука)*. 2014. № 2 (163). С. 41–47.
4. Піддячий В. М. Обґрунтування сутності професійного саморозвитку майбутнього педагога. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Харків : НТУ «ХП», 2015. Вип. 43 (47). С. 271–280.
5. Піддячий М. І. Виховання та розвиток дітей засобами праці. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2007. №3. С. 6-9.
6. Піддячий М. І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 3 (52). С. 29-36.
7. Піддячий М. І. Навчально-виховний процес профільної школи: соціально-професійне спрямування. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2014. Вип. 17. С. 98-105.
8. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток старшокласників: праця як основа життєдіяльності та поступу. *Технології інтеграції змісту освіти : зб. наук. праць*. Інститут педагогіки НАПН України; Полтав. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського / [головн. ред. В. Р. Ільченко]. Вип. 10. Полтава : ПОІППО, 2018. 292 с. С. 98-108. Електронне видання. URL: http://poippo.pl.ua/images/FILES/nml/elektronni_vydannia_POIPPO/2018/Zb_na_uk_tech_integr_vyp.10.pdf
9. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток: компетентнісно орієнтоване навчання старшокласників. *Компетентнісно орієнтоване*

навчання: виклики та перспективи : збірник тез I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Київ, 30 вересня 2019 р. (наукове електронне видання). Київ : Педагогічна думка, 2019. 139 с. С. 104-107.

10. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці / [Ред.: Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький]. Конін. Ужгород. Бельско-Бяла. Київ: Посвіт, 2019. 242 с. С. 107-110.
11. Піддячий М. І. Сутність формування компетентностей старшокласників. *Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти* : Зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 листопада 2019 р.), м. Київ / Ін-т педагогіки НАПН України; / ред. кол.: Топузов О. М., Горошкіна О. М. (гол. ред.), Доротюк В. І., Чудакова В. П. Київ : Пед. думка, 2019. 484 с. С. 269-272.

Білик Н. І.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогічної майстерності
та інклюзивної освіти
Полтавський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
ім. М. В. Остроградського,
м. Полтава, Україна*

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Аналіз досвіду зарубіжних країн у галузі неперервної професійної підготовки свідчить, що накопичено значний світовий досвід, який має вивчатися та оцінюватися з метою відбору найефективніших доробок для впровадження в національну освітню систему підвищення кваліфікації.

У розвинених країнах світу останнім часом відбувається модернізація освітніх систем, які є основною формою професійної підготовки фахівців для всіх галузей економічного і духовного життя суспільства. Важливу роль при цьому відіграє післядипломна освіта фахівців, зокрема педагогічних працівників. Одна з трансформацій, яка має відбутися у цій сфері – зміна системи мотивації педагогічних працівників до професійного розвитку та навчання [2, с. 45].

Існують різні підходи до системи підвищення кваліфікації (ПК) керівних і педагогічних кадрів закладів освіти окремих країн.